

กระบวนการสื่อสารกับการปรับตัวเพื่อสืบสานประเพณีท้องถิ่น: กรณีศึกษาประเพณีลอยกระทงในบริบทพื้นที่จังหวัดสุโขทัย

ลฎาภา ช่างหลอม¹

ดร.มนทิรา ธาดาอำนวยชัย²

E-mail : dr.montira.t@gmail.com

1นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการสื่อสารเชิงกลยุทธ์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
2อาจารย์ประจำหลักสูตรการสื่อสารเชิงกลยุทธ์ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงคุณภาพเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารและรูปแบบการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ของวัฒนธรรมประเพณีลอยกระทงของจังหวัดสุโขทัย 2) เพื่อศึกษาการปรับวิธีการสื่อสารวัฒนธรรมประเพณีลอยกระทงในบริบทพื้นที่จังหวัดสุโขทัย โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและการสังเกตการณ์ภาคสนามแบบไม่มีส่วนร่วมในช่วงระหว่างเดือนตุลาคม-ธันวาคม 2561 (รวมระยะเวลาประมาณ 3 เดือน) เลือกผู้ให้สัมภาษณ์จากหน่วยงานราชการ กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มอาจารย์นักวิชาการ และกลุ่มผู้ชมงานประเพณีลอยกระทง จำนวน 12 คน

ผลการศึกษา พบว่า กระบวนการสื่อสาร และรูปแบบการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ของวัฒนธรรมประเพณีลอยกระทงของจังหวัดสุโขทัยนั้นมีกระบวนการสื่อสารนั้น แบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ การสื่อสารช่วงเตรียมงานประเพณี ที่ส่วนใหญ่สื่อสารแบบเป็นทางการและมีทิศทางสื่อสารแบบสองทางระหว่างผู้นำกับสมาชิก จะมีการพูดคุยในที่ประชุมหารือ วางแผนเตรียมงานลอยกระทง โดยบุคลากรแต่ละฝ่ายมีการแสดงความคิดเห็น มีการตอบโต้กันส่วนการสื่อสารช่วงการจัดงานประเพณี มีการสื่อสาร 2 รูปแบบ คือ การสื่อสารทางเดียว คือ การประชาสัมพันธ์ผ่านเว็บไซต์ โดยเป็นการบอกเล่าความเป็นมาของประเพณี วัตถุประสงค์ในการจัดงาน และกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้น และการสื่อสารทั้งแบบสองทางผ่านเฟซบุ๊กเพจ งานประเพณีลอยกระทง เผาเทียนเล่นไฟ จังหวัดสุโขทัย 2561 และการสื่อสารช่วงหลังจัดงานประเพณี เป็นการสื่อสารแบบเป็นทางการและทิศทางสื่อสารเป็นการสื่อสารจากล่างขึ้นบน จากการประชุมเพื่อสรุป และประเมินผลการจัดงานประเพณีลอยกระทงอีกทั้งในส่วนของการปรับวิธีการสื่อสารวัฒนธรรมประเพณีลอยกระทงในบริบทพื้นที่จังหวัดสุโขทัย ยังพบว่า มีการปรับตัวเพื่อให้เข้ากับยุคสมัยในหลาย ๆ ด้าน ได้แก่ ด้านรูปแบบเนื้อหา ด้านช่องทางการสื่อสาร ด้านบทบาทและหน้าที่ ด้านการต่อรอง ด้านเครือข่ายความสัมพันธ์ ด้านการบริหารจัดการ โดยทั้งการปรับตัวทั้งหมดอยู่บนพื้นฐานที่ว่า ยังคงไว้ซึ่งแก่นของประเพณีและมิให้เห็นปรากฏในทุกปี แม้บางปีจะมีการจัดพิธีกรรม หรือกิจกรรมใหม่ แต่เป็นแค่การปรับให้สอดคล้องกับยุคสมัยเพียงเท่านั้น แต่ไม่ทิ้งแก่นของวัฒนธรรมเพื่อให้ประเพณียังคงอยู่ต่อไป

คำสำคัญ: กระบวนการสื่อสาร, ประเพณีท้องถิ่น, ประเพณีลอยกระทง

Abstract

This qualitative research aims to (1) study communication process and public relations work using online communication channel in the Sukhothai Loy Krathong festival; (2) study changing of communication method in the Sukhothai Loy Krathong festival by using

In-Depth Interview and Non-Participant Observation to collect the data from October to December, 2018 in total 3 months. The samples in this research are the government officials, the community leaders, lecturers and general people who attended Loy Krathong festival: 12 people selected (Key informants).

The results indicated that communication process and online public relations in the Sukhothai Loy Krathong festival divided into 3 stages; (1) preparation of the festival, communication in this part engaged in formal and two-way communication with both the leader and the members; (2) during the festival, 2 types of the communication occurred which are one-way communication by delivering message on website and two-way communication we recreated on the Sukhothai Loy Krathong and candle festival 2018 facebookpage; (3) after the festival, formal and the bottom-up communication achieved by the project conclusion and evaluation meeting. Additionally, changing of communication method in the Sukhothai Loy Krathong festival showed that there was an adaptation to a new culture in many aspects, such as content, communication channels, roles, negotiation, relation, and management while the maintaining an old culture was balanced and adapted to the new culture.

Keywords: *Communication, Communication Channel, Tradition Inheritance*

บทนำ

การสื่อสารถือเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่งในปัจจุบันการสื่อสารมีประโยชน์ทั้งในบุคคลและสังคม ทำให้บุคคลมีความรู้และโลกทัศน์ที่กว้างขวางมากขึ้น ซึ่งการสื่อสารเป็นกระบวนการที่ทำให้สังคมเจริญก้าวหน้าทำให้มนุษย์สามารถสืบทอดพัฒนา เรียนรู้ และรับรู้วัฒนธรรมของตนเองและสังคมได้ ซึ่งระบบวัฒนธรรมของแต่ละสังคมมีความแตกต่างกันอย่างมาก สำหรับสังคมไทยนั้นเป็นสังคมที่มีวัฒนธรรมท้องถิ่นที่หลากหลาย มีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์และยึดถือสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน (กาญจนา แก้วเทพ, 2549) วัฒนธรรมเป็นจิตสำนึกร่วมกันของคนที่อยู่ ในสังคมนั้น ๆ ตามช่วงเวลา ดังนั้นวัฒนธรรมจึงมีความเป็นพลวัต จำต้องปรับตัวภายใต้บริบทที่เปลี่ยนแปลงไป (กาญจนา แก้วเทพ, 2549) เพื่อให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมท้องถิ่นที่เกิดขึ้น และวิถีชีวิตของคนในชุมชนนั้น ๆ ซึ่งวัฒนธรรมแบบที่เป็นนามธรรมนั้นไม่สามารถเห็นปัจจัยและองค์ประกอบต่าง ๆ อย่างชัดเจน ดังนั้น มนุษย์จึงต้องหาวิธีการสื่อสารเพื่อให้เห็นเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ซึ่งมักจะเป็นสื่อสารผ่านประเพณีหรือสื่อพื้นบ้าน

ประเพณีลอยกระทง จัดขึ้นเพื่อเป็นการบูชารอยพระพุทธรูปของพระพุทธเจ้าและการทำบุญทำทาน รวมถึงการปฏิบัติธรรมและฟังเทศน์ด้วย คุณค่าต่อครอบครัวทำให้สมาชิกในครอบครัวได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งท่ามกลางการแปรผันของวัฒนธรรมเพื่อให้เหมาะสมกับยุคสมัย บริบทชุมชนนั้น ๆ บางครั้งจำต้องลดทอนหรือถอดรื้อ ตลอดจนสร้างสรรค์องค์ประกอบบางประการให้วัฒนธรรมนั้นอยู่รอดต่อไป (เอียรชัย อิศรเดช, 2547) เช่น ประเพณีวัฒนธรรมการลอยกระทงในบริบทพื้นที่จังหวัดสุโขทัย ซึ่งเป็นแหล่งก่อกำเนิดประเพณีปฏิบัติมาแต่โบราณ เป็นที่น่าสนใจว่าช่วงเวลาการเปลี่ยนผ่านหลายยุคสมัย ประเพณีวัฒนธรรมการลอยกระทงค่อย ๆ มีรูปแบบการสื่อสารที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต เพื่อให้เหมาะสมกับยุคสมัยและบริบทชุมชน ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษากระบวนการสื่อสารกับการปรับตัวเพื่อสืบสานประเพณีท้องถิ่น: กรณีศึกษาประเพณีลอยกระทงในบริบทพื้นที่จังหวัดสุโขทัย เพื่อมุ่งไปสู่การสื่อสารเพื่อการสืบทอดวัฒนธรรม ทั้งนี้

ข้อเสนอแนะที่เกิดจากการศึกษาผู้วิจัยคาดหวังจะนำไปใช้เป็นแนวทางการสื่อสารเพื่อสืบทอดดำรงอยู่อย่างมีอัตลักษณ์ และมีความยั่งยืนต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสาร และรูปแบบการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ของวัฒนธรรมประเพณีลอยกระทงของจังหวัดสุโขทัย
2. เพื่อศึกษาการปรับวิธีการสื่อสารวัฒนธรรมประเพณีลอยกระทงในบริบทพื้นที่จังหวัดสุโขทัย

ขอบเขตของงานวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา งานวิจัยนี้ได้เน้นการศึกษากระบวนการสื่อสาร และรูปแบบการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ของวัฒนธรรมประเพณีลอยกระทงของจังหวัดสุโขทัย และศึกษาหาแนวทางการปรับวิธีการสื่อสารวัฒนธรรมประเพณีลอยกระทงในบริบทพื้นที่จังหวัดสุโขทัย
2. ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูล คือ กลุ่มหน่วยงานราชการ กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มอาจารย์นักวิชาการ และกลุ่มผู้ชมงานประเพณีลอยกระทงจำนวน 12 คน ด้วยวิธีการกระบวนการศึกษาเนื้อหาจากข้อมูลทุติยภูมิของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการศึกษาด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ที่สามารถให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) การสังเกตการณ์ภาคสนามประกอบการศึกษาวิจัย เพื่อความสมบูรณ์ของข้อมูล

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสาร

การสื่อสาร หมายถึง การเจรจา การเล่าเรื่องประสบการณ์ การให้ความรู้ อบรม สั่งสอน รวมถึงพฤติกรรมการแสดงออกที่กระทำซ้ำ ๆ ในขณะสนทนา โดยสมาชิกของกลุ่มแต่ละระดับ สื่อที่เหมาะสมกับการสื่อสารเพื่อพัฒนาการเกษตรทฤษฎีใหม่มากที่สุด คือ “สื่อผสม” โดยมีการผสมผสานสื่อเข้าด้วยกันอย่างหลากหลาย แต่เน้นหรือให้ความสำคัญกับสื่อบุคคลเป็นหลัก และสื่อสนับสนุนหรือสื่อรอง คือ คู่มือการอบรม สานิต สื่อภาพชุด สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวิดีโอ หรือวีซีดี เทปวิทยุในหอกระจายข่าว และแบบจำลองภาพ ซึ่งการที่จะเลือกใช้สื่อต่าง ๆ ผสมกันอย่างไรนั้น ขึ้นกับสถานการณ์ในการนำไปใช้และเนื้อหาที่ต้องการส่งสื่อสารเป็นสำคัญ

2. แนวคิดความสามารถในการสื่อสารของบุคคลภายใต้วัฒนธรรมท้องถิ่น

การสื่อสารของบุคคล คือ กระบวนการภายในจิตใจที่แต่ละบุคคลจะต้องจัดการให้ตัวเองมีพฤติกรรมที่ใช้ในการปฏิบัติในสังคม พัฒนาการมอง การฟัง หรือแสดงความเข้าใจและตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน คือ เมื่อผู้แปลทหน้าได้รับประสบการณ์ที่แตกต่างกันในวัฒนธรรมใหม่ก็จะนำมาสร้างรูปแบบของการตอบสนองเพื่อจะได้เกิดความเข้าใจ (ธานีษฐ์ กองแก้ว, 2544)

3. แนวคิดที่เกี่ยวกับการปรับตัว

การปรับตัว เป็นกระบวนการที่คนกระทำตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม โดยปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกายภาพให้กลมกลืน เพื่อความปลอดภัยในตนเอง โดยมีการปรับ/แปลง 4 ประเภท คือ การดัดแปลงทางกายภาพ การปรับทางอารมณ์ การปรับทางสติปัญญา และการดัดแปลงทางอุดมคติ ซึ่งคนที่ไม่อาจปรับ/ดัดแปลง เพื่อให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ ย่อมดำรงอยู่อย่างไม่เป็นปกติสุขได้ (อุทัย หิรัญโต, 2526)

วิธีดำเนินการวิจัย

ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย ผู้วิจัยเลือกให้หลักการกำหนดโดยไม่อาศัยความน่าจะเป็น (Non probability sampling) โดยเลือกเจาะจงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง (Section manger) ทั้งนี้กำหนดคุณลักษณะของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ต้องศึกษา คือ กลุ่มหน่วยงานราชการ กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มอาจารย์นักวิชาการ และกลุ่มผู้ชมงานประเพณีลอยกระทง จำนวน 12 คน (Key Informant)

ประเด็นที่ศึกษา

1. กระบวนการสื่อสาร และรูปแบบการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ของวัฒนธรรมประเพณีลอยกระทงของจังหวัดสุโขทัย
2. การปรับวิธีการสื่อสารวัฒนธรรมประเพณีลอยกระทงในบริบทพื้นที่จังหวัดสุโขทัย

ระยะเวลาในการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาวิจัยใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคคลที่เกี่ยวข้องด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมในช่วงระหว่างเดือนตุลาคม- ธันวาคม 2560

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยจะใช้วิธีการวิเคราะห์แบบ Content Analysis เป็นกระบวนการจัดการกับข้อมูลลักษณะที่ต้องแยกประเด็นให้ชัดเจนก่อนนำมาตรวจสอบความถูกต้องและวิเคราะห์ถึงข้อเท็จจริงเพื่อให้ข้อมูลที่ได้สามารถอธิบายปรากฏการณ์ถัดจากนั้น นำข้อมูลมาจัดเรียงลำดับเนื้อหา แสดงความเชื่อมโยงในประเด็น และบรรยายลักษณะของข้อมูลที่ได้รับอาจจะสรุปโดยใช้แนวคิดและทฤษฎี เพิ่มเติมจนเกิดความกระจ่างโดยอิงหลักการอธิบายเหตุผลเชิงตรรกะ

สรุป และอภิปรายผลการวิจัย

1. กระบวนการสื่อสารและรูปแบบการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ของวัฒนธรรมประเพณีลอยกระทงของจังหวัดสุโขทัย

1.1 รูปแบบและกระบวนการสื่อสารช่วงเตรียมงานประเพณี

การสื่อสารในการเตรียมงานประเพณีลอยกระทง จังหวัดสุโขทัย เกิดขึ้นในกลุ่มราชการ ประชาชน ชาวบ้าน และผู้นำท้องถิ่น ส่วนใหญ่เป็นการสื่อสารแบบเป็นทางการ (Formal Communication) เนื่องจากการประชุมหารือระหว่างราชการกับคณะทำงาน ทิศทางการสื่อสารในช่วงนี้ส่วนมากเป็นแบบสองทาง (Two-Way Communication) ระหว่างผู้นำกับสมาชิก หรือ วางแผนเตรียมงานลอยกระทง โดยบุคลากรแต่ละฝ่ายมีการแสดงความคิดเห็น มีการตอบโต้กันโดยใช้ทั้งภาษาวิจนภาษาและอวิจนภาษา ซึ่งก่อให้เกิดความเข้าใจขณะที่ทำการสื่อสารกัน ทั้งยังก่อให้เกิดทางเลือกมากขึ้นเพื่อเป็นข้อมูลในการตัดสินใจซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พวงชมพู ไชยอาลา (2543) พบว่า การสื่อสารในการเตรียมงานประเพณีบุญบั้งไฟในหมู่บ้านนั้นมีทิศทางการสื่อสารสองทาง (Two-Way Communication) ระหว่างผู้นำกับสมาชิกและสมาชิกกับสมาชิก โดยการสื่อสารระหว่างผู้นำกับสมาชิกจะเริ่มจากผู้นำจะแจ้งเรื่องต่าง ๆ ให้สมาชิกทราบเมื่อสมาชิกได้รับทราบและเกิดความสงสัยก็สามารถซักถามได้ทันที

จากการศึกษา พบว่า ในช่วงการเตรียมงานประเพณีลอยกระทงเกิดขึ้นในกลุ่มราชการ ประชาชน ชาวบ้าน และผู้นำท้องถิ่น ส่วนใหญ่เป็นการสื่อสารแบบเป็นทางการ (Formal Communication) เพราะเป็น

การพูดคุยกันในที่ประชุมระหว่างกลุ่มราชการอย่างไรก็ตาม ลักษณะการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ (Informal Communication) ยังมีให้พบเห็นอยู่ทั่วไป เพราะเป็นการสื่อสารพื้นฐานที่มนุษย์ใช้อยู่จนเป็นความเคยชิน และใช้ในชีวิตประจำวันทำให้เป็นการสื่อสารกันตามปกติ เพียงแต่เปลี่ยนหัวข้อสนทนามาเป็นเรื่องของการเตรียมงานประเพณี แต่การสื่อสารแบบไม่เป็นทางการระหว่างสมาชิกในท้องถิ่นนี้ไม่ได้ส่งผลต่อการการจัดเตรียมงานแต่อย่างใด เพียงแต่เป็นการบอกเล่าถึงประเพณีที่จะเกิดขึ้น และชักชวนกันไปร่วมงานสอดคล้องกับแนวคิดของ พัทธนีเขยจรรยา และคณะ (2541) คือ ช่องทางการสื่อสารแบบเป็นทางการเป็นการสื่อสารที่มีระเบียบแบบแผนคำนึงถึงบทบาทหน้าที่และตำแหน่งของผู้ส่งสารและผู้รับสารเป็นสำคัญการสื่อสารในลักษณะนี้อาจเป็นลายลักษณ์อักษรเช่นประกาศแจ้งนโยบายคำสั่งปฏิบัติงานหรืออาจเป็นการสื่อสารที่ไม่ใช่ลายลักษณ์อักษรแต่อาศัยการพูดจาเช่นการสั่งงานโดยตรง

1.2 รูปแบบและกระบวนการสื่อสารช่วงการจัดงานประเพณี

การสื่อสารช่วงการจัดงานประเพณีผ่านสื่อออนไลน์ พบว่า มีการสื่อสาร 2 รูปแบบ คือ การสื่อสารทางเดียว (One-Way Communication) คือ การประชาสัมพันธ์ผ่านเว็บไซต์ โดยเป็นการบอกเล่าความเป็นมาของประเพณี วัตถุประสงค์ในการจัดงาน และกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นและการสื่อสารทั้งแบบสองทาง (Two-Way Communication) ผ่านเฟซบุ๊กเพจซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาภาษา สุริยวงศ์ (2549) เรื่องการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพางพบว่ารูปแบบการสื่อสารมีทั้งแบบสองทางและการสื่อสารทางเดียวซึ่งมีการสื่อสารที่เป็นแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ

1.3 กระบวนการสื่อสารช่วงหลังการจัดงานประเพณี

เมื่อเสร็จสิ้นจากการจัดประเพณีลอยกระทง จะมีการประชุมร่วมกันเพื่อสรุปและประเมินผลการจัดงาน ระหว่างส่วนราชการในระดับจังหวัดที่ร่วมเป็นคณะกรรมการชุดต่าง ๆ ที่ดูแลรับผิดชอบงานเป็นการพูดคุยกันในที่ประชุมระหว่างกลุ่มราชการ ซึ่งเป็นการสื่อสารแบบเป็นทางการ (Formal Communication) เพราะเป็นการพูดคุยกันในที่ประชุมระหว่างกลุ่มราชการ และหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทิศทางการสื่อสารเป็นแบบสองทาง (Two-Way Communication) ซึ่งหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องสมาชิกได้มีการแสดงและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันโดยใช้ทั้งวจน ภาษาและอวัจนภาษา และสลับบทบาทกันเป็นทั้งผู้รับสารและผู้ส่งสารฝ่ายอื่น ๆ เช่น ฝ่ายพิธีเผาเทียน เห็นว่าปีนี้พื้นที่ที่จัดให้มีพิธีไม่เหมาะสม เสี่ยงอันตรายกับนักท่องเที่ยวโดยฝ่ายจัดสถานที่ และจัดทำผังบริเวณการจัดงานหรือฝ่ายอื่น ๆ ช่วยกันแสดงความคิดเห็น จากนั้นจึงนำความคิดเห็นดังกล่าวมาสรุปร่วมกันว่าทิศทางการจัดกิจกรรมในครั้งต่อไปควรมีลักษณะใด โดยใช้หลักเหตุและผลซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ พวงชมพู ไชยอาลา (2543) พบว่า การสื่อสารในการเตรียมงานประเพณีบุญบั้งไฟในหมู่บ้าน มีทิศทางการสื่อสารสองทาง (Two-Way Communication) ระหว่างผู้นำกับสมาชิกและระหว่างสมาชิกกับสมาชิก ซึ่งก่อให้เกิดความเข้าใจขณะที่ทำการสื่อสารกัน อีกทั้งมีผลต่อการเกิดทางเลือกที่มากมายเพื่อเป็นข้อมูลในการตัดสินใจ

ทิศทางการไหลของสารเป็นการสื่อสารจากล่างขึ้นบน (Bottom-Up Communication) เกิดจากการประชุมเพื่อสรุป และประเมินผลการจัดงานประเพณีลอยกระทง โดยผู้ให้ข้อมูลหลักและละกลุ่มจะมีการประชุมกันภายในกลุ่ม และอภิปรายผลกัน เพื่อสรุปภาพรวมของงาน และให้ได้ข้อมูลที่จะสามารถนำไปพัฒนาและปรับปรุงการจัดงานในปีต่อไปได้ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ พรทิพย์ ชนะคำ (2547) พบว่า ทิศทางการไหลของสารจากล่างขึ้นบนของการสื่อสารเพื่อเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นของปราชญ์ชาวบ้านจังหวัดบุรีรัมย์นั้น ได้แก่ การสื่อสารระหว่างปราชญ์ชาวบ้านกับเจ้าหน้าที่พัฒนาจากหน่วยงานต่าง ๆ อาทิ เกษตรจังหวัด เกษตรอำเภอ เจ้าหน้าที่จากกระทรวงสาธารณสุข เป็นต้นและการสื่อสารกับผู้นำในหมู่บ้าน ทั้งนี้ในกรณีที่ปราชญ์ชาวบ้านไม่ได้มีตำแหน่งผู้นำในหมู่บ้านปราชญ์ชาวบ้านจะใช้การสื่อสารเรื่องการเกษตรไปยังผู้นำใน

หมู่บ้าน เพื่อให้ผู้นำในหมู่บ้านไปบอกต่อแก่ชาวบ้าน ซึ่งชาวบ้านจะปฏิบัติมากกว่า เนื่องจากชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ และมักปฏิบัติตามผู้นำของตน

2. แนวทางการปรับวิธีการสื่อสารวัฒนธรรมประเพณีลอยกระทงในบริบทพื้นที่จังหวัดสุโขทัย

2.1 การปรับวิธีการสื่อสารด้านรูปแบบเนื้อหา

จากการศึกษาด้านการสื่อสารเกี่ยวกับประเพณีลอยกระทงพบว่า การปรับตัวด้านรูปแบบเนื้อหาเมื่อเปรียบเทียบกับยุคก่อนกับยุคปัจจุบัน จะเห็นถึงความเปลี่ยนแปลงแบบเพิ่มเติมลักษณะใหม่ ๆ และการปรับประสานเข้ามาให้เหมาะสมกับยุคสมัย และบริบทชุมชน กล่าวคือ อดีตเนื้อหารูปแบบที่ใช้สื่อสารเป็นแบบทางตรง คือ พิธีกรรมการลอยกระทงเพื่อสักการะพระแม่คงคา ไม่ได้มีกิจกรรมมากมายหลายหลากดังปัจจุบัน เช่น การแสดงหมู่บ้านวิถีไทยและตลาดปสาน สมัยกรุงสุโขทัย และแสดงกีฬาพื้นบ้าน, ลานเทศน์ ลานธรรม (เทศน์มหาชาติ), ขบวนแห่ประเพณีวัฒนธรรม 9 อำเภอ ขบวนแห่นางนพมาศ ขบวนแห่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและขบวนแห่ของภาคเอกชน, การจำหน่ายสินค้าสหกรณ์ และสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) เป็นต้น อย่างไรก็ตามยังพบว่าองค์ประกอบสำคัญของงาน หรือแก่นของประเพณียังคงมีปรากฏในทุกปี แม้บางปีจะมีการจัดพิธีกรรม หรือกิจกรรมใหม่ เป็นการปรับให้สอดคล้องกับยุค ถือว่าเป็นการปรับตัวด้านรูปแบบเนื้อหาที่ดีแห่งหนึ่งเพื่อให้ประเพณียังคงอยู่ต่อไปสอดคล้องกับการศึกษาของมนตรา สายวิวัฒน์ (2545) เรื่องเนื้อหาและการใช้ประโยชน์จากนิตยสารวัยรุ่น ในการเสริมความรู้และจริยธรรม ศึกษาปริมาณเนื้อหา รูปแบบการนำเสนอเนื้อหาด้านความรู้และจริยธรรมที่ปรากฏในนิตยสารวัยรุ่น 3 ฉบับ ได้แก่ Ice, The Boy และเธอกับฉัน โดยวิเคราะห์เนื้อหาในนิตยสารดังกล่าวที่ตีพิมพ์ในเดือนกรกฎาคม 2544-กันยายน 2545 ผลจากการวิจัย คือ นิตยสารวัยรุ่นนำเสนอความรู้ด้านการดูแลผิวพรรณและรูปร่างภายนอกมากที่สุด โดยนำเสนอในรูปแบบบทความ และนำเสนอความรู้ด้านยาเสพติด น้อยที่สุด สำหรับเนื้อหาด้านจริยธรรมพบว่านิตยสารวัยรุ่นนำเสนอเนื้อหาด้านความอดสาหะมากที่สุดและนำเสนอเรื่องราวความยุติธรรม น้อยที่สุด นำเสนอในรูปแบบบทบรรณาธิการตอบจดหมายน้อยที่สุด สำหรับรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาด้านจริยธรรมพบว่านิตยสารวัยรุ่นสอดแทรกจริยธรรมในรูปแบบสัมภาษณ์ดารามากที่สุด และไม่มีสอดแทรกจริยธรรมในรูปแบบการสาธิตและข้อเขียนหรือการแสดงความคิดเห็นจากผู้อ่านแต่อย่างใด ผู้อ่านต้องการให้นิตยสารวัยรุ่นนำเสนอความรู้ด้านภาพยนตร์ รายการโทรทัศน์ ดนตรี และหนังสือมากที่สุด และนำเสนอรายความรู้ด้านยาเสพติดน้อยที่สุด สำหรับจริยธรรมผู้อ่านอยากให้นิตยสารสอดแทรกเรื่องความซื่อสัตย์สุจริตมากที่สุด และสอดแทรกเรื่องความอดสาหะน้อยที่สุด โดยผู้อ่านต้องการให้นิตยสารนำเสนอเนื้อหาทั้ง 2 ด้าน ในรูปแบบเกร็ดความรู้มากที่สุด และรูปแบบบทบรรณาธิการและการตอบจดหมายน้อยที่สุด

2.2 การปรับวิธีการสื่อสารด้านช่องทางการสื่อสาร

การปรับตัวด้านกระบวนการสื่อสารสำหรับ ระบบการสื่อสารนั้นมีการพัฒนามาเรื่อย ๆ ซึ่งแต่เดิมรูปแบบการสื่อสาร ผ่าน ป้ายผ้า ปากต่อปาก วิद्यุกระจายเสียง รถยนต์ประชาสัมพันธ์ของหน่วยงาน ช่องทางการสื่อสาร (Channel) ผ่านทางสื่อต่าง ๆ ถูกพัฒนาขึ้นมาเรื่อย ๆ จนกระทั่งปัจจุบัน มีการประชาสัมพันธ์ทุกช่องทางที่มี เช่น วิทยุ โทรทัศน์ สิ่งพิมพ์ แผ่นพับ ป้ายคัทเอ๊าท์ ป้ายผ้าต่าง ๆ อินเทอร์เน็ต และการจัดกิจกรรม (Activity Communication) เช่น งานแถลงข่าวการจัดงานประเพณีในแต่ละปี ซึ่งรูปแบบการจัดงานแถลงข่าวก็จะอิงกับแนวคิดหลัก (Theme) ในปีนั้น ๆ รวมทั้งการบอกต่อแบบปากต่อปาก (Words of Mouth) ก็สัมฤทธิ์ผลในส่วนของข้อมูลเบื้องต้นที่ผู้ส่งสารต้องการสื่อ เช่น งานจัดเมื่อไหร่ วันไหน จัดที่ไหน กี่วัน เป็นต้น ผู้รับสาร (Receiver) ในการจัดงานประเพณี ผู้รับสาร หรือกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ สมาชิกในชุมชนทุกเพศทุกวัยสมาชิกในชุมชนใกล้เคียง สมาชิกระดับประเทศเพราะประเพณีได้กลายเป็นประเพณี

สำคัญระดับชาติไปแล้ว สื่อมวลชนทุกแขนง เต็มใจที่จะช่วยโฆษณาประชาสัมพันธ์งานประเพณี ออกไปในวงกว้าง ดังจะเห็นได้จากสื่อโฆษณาต่าง ๆ ที่มีทั้งระดับชุมชนและระดับประเทศ เช่น ทีวี ออนไลน์ Facebook การส่งต่อข้อมูลผ่าน App Line หรือแม้แต่ Website เป็นต้น และนอกจากได้ประชาสัมพันธ์การจัดงานเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวแล้ว ยังเป็นการสื่อสารออกสู่สาธารณะให้ทราบว่าคุณค่า เอกลักษณ์หนึ่งเดียวของประเพณีลอยกระทงนี้ต้องเป็นจังหวัดสุโขทัยเท่านั้น ซึ่งแน่นอนว่าการสื่อสารลักษณะนี้เป็นการสื่อสารแบบ One Way Communication ซึ่งการสื่อสารนี้ก็ทำให้อุณหภูมิของชุมชนหลังได้ตระหนักในคุณค่าของประเพณีด้วย โดยกลุ่มที่อยู่ในระบบสื่อสาร สำหรับการจัดงาน สอดคล้องกับการศึกษาของ ชันญสุรา อรณพ ณ อยุธยา (2549) ได้ศึกษาเรื่องการใช้ประโยชน์เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการแสวงหาและการเรียนรู้จริยธรรมของเยาวชนการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงลักษณะการสื่อสารจริยธรรมผ่านสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศของเยาวชน รวมถึงคุณลักษณะของสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่จะส่งเสริมการสื่อสารจริยธรรมของเยาวชน ความพึงพอใจของเยาวชนต่อรูปแบบและเนื้อหาจริยธรรมในสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและการนำเนื้อหาเหล่านั้นไปใช้ประโยชน์ อีกทั้งยังศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผล ต่อการสื่อสารจริยธรรมผ่านสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศของเยาวชนอีกด้วย ซึ่งในการวิจัยอาศัยการวิจัยเชิงสำรวจประกอบกับการวิจัยเชิงคุณภาพโดย การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสำรวจซึ่งใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือประกอบกับการสัมภาษณ์เชิงลึก ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความหมายจริยธรรมว่าเป็นความดี การประพฤติที่ดีงาม สำนึกผู้ผิดชอบชั่วดี โดยเริ่มสนใจเรียนรู้จริยธรรมตั้งแต่วัยเยาว์และมีแรงจูงใจในการแสวงหาและเรียนรู้จริยธรรมจากปัจจัยภายในตัวเอง ส่วนการสื่อสารจริยธรรมผ่านสื่อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีลักษณะ

การแสวงหาและเรียนรู้ทางจริยธรรมผ่านสื่อในลักษณะผสมผสานทั้งสื่อ บุคคล สื่อมวลชน และสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยมีการเปิดรับและการตอบกลับสารเกี่ยวกับจริยธรรมผ่านสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศในระดับต่ำมากและเครื่องมือที่กลุ่มตัวอย่างเปิดรับในระดับมากที่สุด ได้แก่ เว็บไซต์ (Website) จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) และเว็บบอร์ด (Webboard) ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างจะเลือกเปิดรับเว็บไซต์ที่เป็นของแหล่งเรียนรู้จริยธรรมทางกายภาพของตนเองเป็นประจำมากกว่าเว็บไซต์จริยธรรมของแหล่งอื่น คุณลักษณะของสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศที่กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าช่วยส่งเสริม

การแสวงหาและเรียนรู้ทางจริยธรรมมากที่สุด คือ ความเป็นลักษณะสื่อหลายแบบ (Multimedia) ความเป็นสื่อที่รวดเร็วและสะดวกในการใช้งาน การมีระบบ Search Engine ที่ช่วยให้ค้นคว้าเนื้อหาจริยธรรมได้ง่ายขึ้น และความเป็นสื่อที่เปิดโอกาสให้สามารถเปิดรับหรือส่งสารไม่ถูกจำกัดด้วยเวลา อย่างไรก็ตามข้อจำกัดของสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศด้านจริยธรรม ที่กลุ่มตัวอย่างไม่พึงพอใจนั้น ได้แก่ ความไม่พึงพอใจด้านเนื้อหาซึ่งต้องพัฒนาอีกมากทั้งด้านปริมาณและคุณภาพให้ตรงกับกลุ่มเยาวชน ด้านการนำเสนอที่จะต้องใช้คุณลักษณะพิเศษ เช่น มัลติมีเดีย เพื่อดึงดูดใจเยาวชนให้มากขึ้น และด้านการเข้าถึงที่ควรประชาสัมพันธ์ช่องทางการเข้าถึงเนื้อหาจริยธรรมบนอินเทอร์เน็ตให้มากขึ้น ด้านรูปแบบของการใช้ประโยชน์จากการสื่อสารจริยธรรมผ่านสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่า กลุ่มตัวอย่างใช้เป็นแหล่งข้อมูลเพื่อหา คำตอบเกี่ยวกับข้อสงสัยหรือปัญหาในชีวิตของตนเอง ใช้เป็นแหล่ง ข้อมูลเพื่อเรียนรู้จริยธรรมเพิ่มเติม ใช้เป็นแหล่งข้อมูลเพื่อหาเนื้อหาเป็นแนวทางในการให้คำปรึกษากับเพื่อนและการใช้เป็นแหล่งความบันเทิง ผ่อนคลายความเครียด ความสัมพันธ์กับปัจจัยต่าง ๆ

สรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่าง ที่ต่างเพศกันจะมีพฤติกรรมการสื่อสารจริยธรรมที่ต่างกันโดยเพศหญิงมีพฤติกรรมการสื่อสารจริยธรรมผ่านสื่อในระดับที่มากกว่าเพศชาย ส่วนปัจจัยด้านการเปิดรับเนื้อหาจริยธรรมทางสื่อมวลชน ได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุ และนิตยสาร มีความสัมพันธ์โดยโทรทัศน์ มีความสัมพันธ์ระดับ สูงที่สุด ส่วนปัจจัยเรื่องความพึงพอใจต่อคุณลักษณะของสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศพบเพียงปัจจัยเดียวคือ ความเป็น

ชุมชนออนไลน์ที่มีความสัมพันธ์กับการเปิดรับเนื้อหาจริยธรรมผ่านสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศแต่มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ และพุทธิรัตน์ กมลชัยสกุล (2550) ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบการสื่อสารธรรมะเพื่อเยาวชนผ่านเว็บไซต์ งานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบ เนื้อหา และภาษาที่ใช้ในการถ่ายทอดธรรมะผ่านเว็บไซต์ธรรมะเพื่อเยาวชน และคุณลักษณะของสื่อเว็บไซต์เพื่อการถ่ายทอดธรรมะที่สอดคล้องกับความต้องการของเยาวชน

2.3 การปรับวิธีการสื่อสารด้านบทบาทและหน้าที่

จากเดิมประเพณีลอยกระทงจะเป็นประเพณีที่มีบทบาทสร้างความเชื่อ ความกตัญญูต่อสิ่งที่มีพระคุณอย่างแม่คงคา หรือมีบทบาทในคุณค่าความหมายทางจิตวิญญาณ หรือศาสนาแล้วนั้น ประเพณีนี้ยังมีหน้าที่บทบาทในการสร้างความบันเทิง ส่งเสริมการท่องเที่ยวด้วย ซึ่งหากกล่าวถึงประเพณีลอยกระทง จังหวัดสุโขทัยถือว่าเป็นจังหวัดที่มีชื่อเสียงเกี่ยวกับประเพณีนี้ ปัจจุบันประเพณีลอยกระทง จังหวัดสุโขทัย ยังมีบทบาทและหน้าที่ที่สำคัญทางด้านการท่องเที่ยว และเศรษฐกิจของจังหวัดสุโขทัย แต่ละปีจะมีเงินสะพัดจากประเพณีลอยกระทงหลายร้อยล้านบาท สอดคล้องกับการศึกษาของ สืบพงศ์ ธรรมชาติ (2547) กล่าวว่า “หมรับ” เป็นหัวใจของการทำบุญเดือนสิบการจัดหมรับ เป็นการเตรียมเสปียงอาหารบรรจุในภาชนะเพื่อนำไปถวายพระสงฆ์ในช่วงเทศกาลเดือนสิบ เป็นการอุทิศส่วนกุศลให้แก่บรรพชน หรือญาติพี่น้องที่ล่วงลับไปแล้ว ได้นำกลับไปใช้สอยในนรกภูมิ หลังจากถูกปล่อยตัวมาอยู่ในเมืองมนุษย์ช่วงเวลาหนึ่งและต้องถึงเวลากลับไปใช้กรรมตามเดิม ฉะนั้น บรรดาลูกหลานก็ต้องจัดเตรียมสิ่งของเครื่องใช้ อาหาร เป็นต้น มิให้ขาดตกบกพร่องแล้วบรรจุจัดลงภาชนะ ตกแต่งประดับประดาด้วยดอกไม้ให้สวยงาม เพื่อทำในสิ่งที่ดีที่สุดในให้บรรพบุรุษ ด้วยใจที่เปี่ยมไปด้วยความรักความผูกพัน และความกตัญญู

2.4 การปรับวิธีการสื่อสารด้านการตอรอง

จากเดิมการปรับตัวด้านการตอรองจะเป็นไปในรูปแบบที่อะลุ่มอล่วย เห็นแก่ความคิดเห็นของประธานหรือผู้ใหญ่ ส่งผลให้ประเพณีลอยกระทงเกิดจากความคิดเห็นเพียงไม่กี่กลุ่มคนเท่านั้น สำหรับปัจจุบันมีการปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัยนั้น ได้มีความพยายามในการต่อสู้/ตอรองมาโดยตลอดเพื่อให้เห็นว่าจริง ๆ แล้วประเพณีลอยกระทงคือประเพณีที่ดีงาม และต้นกำเนิดมาจากสุโขทัย ตอรองโดยอาศัยความจริงภายใต้หลักฐานทางประวัติศาสตร์ เนื่องจากความท้าทายหนึ่งมาจากนักคิด นักวิชาการในยุคปัจจุบันที่มีข้อเสนอใหม่ ๆ ออกมาแย้งประวัติศาสตร์มากมาย แต่อย่างหนึ่งที่ไม่สามารถล้มล้างความเชื่อของคนที่เชื่อว่าประเพณีลอยกระทงมาจากสุโขทัย เพราะหนึ่งการสื่อสารประเพณีมันเป็นวงกว้างออกไปยาวนานแล้วว่า “สุโขทัย” ดังนั้นการตอรองต่อสู้ สามารถช่วยอนุรักษ์ประเพณีไว้ สอดคล้องกับการศึกษาของ สุชาติ พงศ์กิตติวิบูลย์ (2551) พบว่า เมื่อเจอแรงปะทะจากภายนอก สื่อพื้นบ้านจะมีการปรับตัวแต่การปรับตัวเป็นไปในลักษณะของการตั้งรับมากกว่าที่จะตอรองกับปัจจัยภายนอก ซึ่งต้องมีการปรับประยุกต์อย่างมีปัญญากำกับในเรื่องการสืบทอดให้เหมาะสมกับยุคสมัยที่เปลี่ยนไปโดยทรงคุณค่าไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2540) เรื่องการพัฒนาศักยภาพของวัฒนธรรมท้องถิ่นในการปรับปรน ตอรอง และต่อสู้แรงปะทะที่มาจากภายนอกเพื่อรักษาอัตลักษณ์แห่งความเป็นท้องถิ่นไว้

2.5 การปรับวิธีการสื่อสารด้านเครือข่ายความสัมพันธ์

เดิมเครือข่ายความสัมพันธ์เป็นแบบเครือข่าย เช่น กระทงทำให้แบบฟรี ๆ ไม่มีขาย ปัจจุบันเครือข่ายความสัมพันธ์ของประเพณีลอยกระทงช่วยเป็นตัวเชื่อมโยงสัมพันธ์ชุมชนโดยรอบอุทยานประวัติศาสตร์ สุโขทัย (พื้นที่จัดประเพณี) ด้วย เพราะเมื่อมีการจัดงานประเพณีทุกปี ชุมชนโดยรอบก็มีการสื่อสาร เชื่อมโยงกับคณะกรรมการจัดงานด้วย ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบการค้าขาย เช่น ค้าขายกระทงในงาน ค้าขายขนมท้องถิ่น เป็นแรงงานในการจัดงานประเพณี เป็นต้น นอกจากนั้นในประเพณีลอยกระทง มีตัวสื่อ

สำคัญ คือ “กระทง” ซึ่งเป็นสื่อรูปแบบหนึ่งที่สร้างความสัมพันธ์ระดับบุคคล เครือญาติด้วย แม้แต่การถ่ายทอดความรู้ในการประดิษฐ์กระทงอย่างไรในแบบกระทงสุโขทัย อีกทั้งในแง่ของการประกวดในงานประเพณีเองที่สืบทอดกันมายาวนานมาแล้ว ก็อาศัยการเชื่อมโยงสัมพันธ์กันในรูปแบบเครือญาติด้วย เช่นเดียวกัน และอีกด้านหนึ่งจะพบว่า การสื่อสารเพื่อให้เกิดความเข้าใจในแก่นของการลอยกระทง “ลอยไปเพื่ออะไร และทำอะไร” ผู้ใหญ่เป็นส่วนหนึ่งในการสื่อสารให้เด็กกรุ่นหลังได้ทราบข้อมูลด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญหอม บุญยรัตน์ (2550) ที่ว่า ประเพณีฮีตสิบสองช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณธรรมได้โดยทุกภาคส่วนต้องความตระหนักถึงความสำคัญของการมีคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนและเยาวชน ทุกภาคส่วนในชุมชนจึงจำเป็นต้องรับรู้ ส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของตนเองตามฮีตตามคองที่ดั้งเดิมของชุมชน เพื่อเป็นตัวอย่งที่ดีแก่นักเรียนและเยาวชน เพื่อให้สังคมมีความสุข เข้มแข็ง และยั่งยืนส่วนนักเรียนและเยาวชนจำเป็นต้องมีความตระหนักเห็นความสำคัญของคุณธรรม จริยธรรม และประเพณีปฏิบัติตนให้เป็นที่พึงพอใจของทุกฝ่าย และยังสอดคล้องกับผลวิจัยของ ทวีศักดิ์ เยี่ยมเจริญ (2553) กล่าวว่า แนวทางในการฟื้นฟูประเพณีฮีตสิบสอง เพื่อสร้างความสามัคคีนั้น ได้แก่ การติดตามระบบเครือญาติทั้งหมดเพื่อฟื้นความสัมพันธ์เชื่อมโยงในระบบเครือญาติ ฟื้นฟูระบบความอาวุโส ระบบสังคมเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งในชุมชน ใช้ระบบคำสั่งสอนตามระบบของคองสิบสี่เพื่อสร้างความไว้นื้อเชื่อใจกันในท้องถิ่น และการจัดงานบุญเดือนสี่บุญบวชเพื่อให้เกิดความสามัคคีขึ้นในชุมชน

2.6 การปรับวิธีการสื่อสารด้านการบริหารจัดการ

การบริหารจัดการแต่เดิมเป็นแบบให้หน่วยงานภาครัฐบริหารจัดการเพียงหน่วยงานเดียว แต่ปัจจุบันมีการบูรณาการระหว่างหน่วยงานมากขึ้น การบริหารจัดการงานประเพณีลอยกระทง จังหวัดสุโขทัย ไม่มีนโยบายจ้างบริษัทภายนอกจัดงาน อาศัยความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน รวมทั้งประชาชนในท้องถิ่นให้เข้ามามีบทบาทในการร่วมกันทำกิจกรรม โดยหลักการบริหารจัดการงานจะแบ่ง หรือจัดตั้งเป็นคณะกรรมการแต่ละส่วนงานตามความถนัด มีอาจารย์ ผู้เชี่ยวชาญคอยให้คำปรึกษา ให้ข้อคิดเห็นต่าง ๆ เพื่อให้งานออกมาดี เป็นการปรับตัวแบบไม่ละทิ้งประวัติศาสตร์ แต่เพียงปรับให้ประวัติศาสตร์ ประเพณี น่าสนใจ อย่างไรก็ตาม ถือว่าการบริหารจัดการงานประเพณีลอยกระทง จังหวัดสุโขทัย ทำในรูปแบบของการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ซึ่งสะท้อนออกมาในรูปแบบคณะกรรมการที่มาจากข้าราชการในระดับจังหวัด ประชาชนชาวบ้าน แต่ในขณะเดียวกันระดับอำเภอ ทั้ง 9 อำเภอ ในจังหวัดเองก็มีส่วนในการจัดการ เช่น ขบวนของดี 9 อำเภอ เป็นการสื่อสารอย่างหนึ่งด้วยว่าสุโขทัยมีอะไรบ้างที่คนภายนอกยังไม่ทราบ ซึ่งทั้งนี้ทั้ง 9 อำเภอ ก็มีการจัดตั้งคณะกรรมการจัดงานย่อยอีกขึ้นหนึ่งเพื่องานประเพณีสำคัญนี้ จะเห็นได้ว่า การบริหารจัดการ ในช่วงระหว่างนี้กล่าวได้ว่า คนสุโขทัยมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของจัดงานเพื่อสื่อสารให้บุคคลภายนอกเข้าใจแก่นของประเพณี และสนุกสนานรื่นเริงในวันเพ็ญเดือนสิบสองของทุกปีซึ่งมีความน่าสนใจเมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยของ กรพินธุ์ สุนทรนนท์ (2551) ศึกษาเรื่องศิลปและศาสตร์ในการบริหารจัดการคณะโนราโดยพบแนวทางในการบริหารจัดการคณะโนรา ได้แก่ การบริหารจัดการตนเอง คน วัตถุ การจัดสรรเงินภายในคณะโนรา เป็นการบริหารจัดการแบบเครือญาติค่อนข้างสูง

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ควรมีการศึกษาวิจัย ปัจจัยด้านอื่น ๆ ที่มีผลต่อการสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีลอยกระทงของจังหวัดสุโขทัย
2. ควรศึกษารูปแบบ และกระบวนการสื่อสารที่เฉพาะเจาะจง เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก

รายการอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ. (2549). *สื่อพื้นบ้านขานรับงานสุขภาพ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กฤษฎา สุริยวงศ์. (2549). *การสื่อสารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพาง*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- กรพิณัฐ สุนทรนนท์. (2551). *ศิลป์และศาสตร์ในการบริหารจัดการคณะโนรา*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2540). *วัฒนธรรมไทยกับขบวนการเปลี่ยนแปลงสังคม*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชนัญสรุ อรณพ ณ อยุธยา. (2549). *การใช้ประโยชน์เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการแสวงหาและการเรียนรู้จริยธรรมของเยาวชน*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธานีษฐ์ กองแก้ว. (2544). *การสื่อสารและการปรับตัวของอาจารย์ต่างชาติในมหาวิทยาลัยไทย*. กรุงเทพฯ: ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ไทย.
- เกียรติชัย อิศรเดช. (2547). *สื่อพื้นบ้านกับการพัฒนาท้องถิ่น: กรณีโนราของภาคใต้*. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยรังสิต.
- บุญทอม บุญรัตน์. (2550). *โครงการการจัดกระบวนการเรียนรู้ฮีต 12 คอง 14 และประเพณีอันดีงามในชุมชนเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโดยชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนบ้านเก่าน้อย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- พัชนี เขยจรรยา, เมตตา กฤตวิทย์ และถิรนนท์ อนุวัชศิริวงศ์. (2541). *แนวคิดหลักนิเทศศาสตร์*. กรุงเทพฯ: เอลโล่การพิมพ์.
- พุดธิรัตน์ กมลชัยสกุล. (2550). *รูปแบบการสื่อสารธรรมะเพื่อเยาวชนผ่านเว็บไซต์*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรทิพย์ พัฒนานุสรณ์. (2543). *การแสวงหาข่าวสารเกี่ยวกับประเด็นทางเพศของวัยรุ่นไทยที่นำเสนอผ่านทางอินเทอร์เน็ต*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรทิพย์ ชนะคำ. (2547). *กลยุทธ์การสื่อสารภูมิปัญญาท้องถิ่นของปราชญ์ชาวบ้านจังหวัดบุรีรัมย์*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พวงชมพู ไชยอาลา. (2543). *การสื่อสารเพื่อสืบทอดประเพณีบุญบั้งไฟในชุมชนชนบท*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สีปวงค์ ธรรมชาติ. (2547). *ประเพณีเดือนสิบนครฯ ส่งสอนให้คนดี*. *สารนครศรีธรรมราชฉบับพิเศษเดือนสิบ 47*, 20-24.
- สุชาติ พงศ์กิตติวิบูลย์. (2551). *การสืบทอดสื่อพื้นบ้านทุ่งตึก จ.จันทบุรี เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.